Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (stora avdelningen)

27 juni 2017*

”Begäran om förhandsavgörande — Statligt stöd — Artikel 107.1 FEUF — Begreppet statligt stöd — Begreppen ’företag’ och ’ekonomisk verksamhet’ — Andra villkor för tillämpningen av artikel 107.1 FEUF — Artikel 108.1 och 108.3 FEUF — Begreppen ’befintligt stöd’ och ’nytt stöd’ — Avtal av den 3 januari 1979 mellan Konungariket Spanien och Heliga stolen — Skatt på byggnationer, anläggningar och arbeten — Skattebefrielse till förmån för katolska kyrkans fastigheter”

I mål C-74/16,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Juzgado de lo Contencioso-Administrativo nº 4 de Madrid (förvaltningsdomstol på provinsnivå nr 4 i Madrid, Spanien) genom beslut av den 26 januari 2016, som inkom till domstolen den 10 februari 2016, i målet

Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania

mot

Ayuntamiento de Getafe,

meddelar

DOMSTOLEN (stora avdelningen)

sammansatt av ordföranden K. Lenaerts, vice-ordföranden A. Tizzano, avdelningsordförandena M. Ilešič, L. Bay Larsen, T. von Danwitz, E. Juhász, M. Berger, A. Prechal, M. Vilaras och E. Regan samt domarna A. Rosas, A. Arabadjiev (referent), M. Safjan, D. Šváby och E. Jarašiūnas,

generaladvokat: J. Kokott,

justitiesekreterare: förste handläggaren M. Ferreira,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 10 januari 2017,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania, genom M. Muñoz Pérez och A. Fanjul Guerricaechevarría, abogados,

— Ayuntamiento de Getafe, genom L. López Díez, abogada,

— Spaniens regering, genom M.A. Sampol Pucurull och A. Rubio González, båda i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: spanska.

— Europeiska kommissionen, genom G. Luengo, P. Němečková och F. Tomat, samtliga i egenskap av ombud,

och efter att den 16 februari 2017 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 107.1 FEUF.

2 Begäran har framställts i ett mål mellan Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania (Comunidad de Casa de Escuelas Pías de Getafe, PP. Escolapios) (kongregationen för religiösa skolor i provinsen Betania (samfundet för de religiösa skolornas hus i Getafe, piaristbröderna)) (nedan kallad kongregationen) och Ayuntamiento de Getafe (Getafe kommun, Spanien) (nedan kallad kommunen). Målet rör kommunens avslag på kongregationens ansökan om återbetalning av ett belopp som erlagts i skatt på byggnationer, anläggningar och arbeten (nedan kallad byggskatten).

Tillämpliga bestämmelser

Internationell rätt

3 I artikel IV i avtalet av den 3 januari 1979 mellan spanska staten och Heliga stolen om ekonomiska angelägenheter (nedan kallat avtalet av den 3 januari 1979) anges följande:

”1. Heliga stolen, Episkopala konferensen, stiften, församlingarna och andra territoriella områden, de religiösa ordnarna och kongregationerna samt instituten för helgat liv och deras förvaltningsområden och byggnader har rätt till följande skattebefrielser:

…

B) total och permanent befrielse från objektskatt, avseende både inkomster och förmögenhet,

Skattebefrielsen omfattar inte inkomster från ekonomisk verksamhet eller från nyttjande av kyrkans egendom när denna nyttjanderätt har överlåtits till utomstående, och inte heller inkomst av kapital eller inkomster som omfattas av inkomstskatt som tas ut som källskatt.

…”

4 I artikel VI i avtalet anges följande:

”Heliga stolen och den spanska regeringen ska i samförstånd lösa eventuella oklarheter och problem som kan uppstå vid tolkningen eller tillämpningen av bestämmelserna i detta avtal, och därvid utgå från de principer som där stadfästs.”

Spansk rätt

5 Byggskatten är en kommunal skatt som infördes genom Ley 39/1988 reguladora de las Haciendas Locales (lag 39/1988 om kommunernas ekonomiska förvaltning), av den 28 december 1988 (BOE nr 313, av den 30 december 1988, s. 36636). Vid tiden för omständigheterna i målet reglerades byggskatten i artiklarna 100–103 i Real Decreto Legislativo 2/2004, por el que se aprueba el texto

refundido de la Ley Reguladora de las Haciendas Locales (Kungligt lagdekret 2/2004 av den 5 mars 2004 om konsolidering av lagen om kommunernas ekonomiska förvaltning), av den 5 mars 2004 (BOE nr 59, av den 9 mars 2004, s. 10284) (nedan kallad den konsoliderade versionen av lagen om kommunernas ekonomiska förvaltning).

6 Följande bestämmelse återfinns i artikel 100.1 i den konsoliderade versionen av lagen om kommunernas ekonomiska förvaltning:

”[Byggskatten] är en indirekt skatt som tas ut på samtliga byggnationer, anläggningar eller arbeten inom kommunens gränser som kräver bygglov, oavsett om ett sådant beviljats eller inte, eller för vilka det krävs ansvarsförsäkran eller förhandsanmälan, under förutsättning att det är den kommun som tar ut skatten som beviljar bygglovet eller utövar tillsynen.”

7 I artikel 101.1 anges följande:

”Skattskyldiga för denna skatt är, i egenskap av skattebetalare, de fysiska personer, juridiska personer och enheter … som är beställare av byggnationen, anläggningen eller arbetet, oavsett om dessa är ägare till den fastighet på vilken arbetet utförs.

Vid tillämpning av det första stycket ska beställaren av byggnationen, anläggningen eller arbetet anses vara den som har utgifterna eller bär kostnaderna för utförandet.”

8 I punkt 1 i Orden por la que se aclara la inclusión del Impuesto sobre Construcciones, Instalaciones y Obras en la letra B) del apartado l del articulo IV del Acuerdo entre el Estado Español y la Santa Sede sobre Asuntos Económicos, de 3 de enero de 1979 (förordningen om förtydligande av införandet av skatten på byggnationer, anläggningar och arbeten i artikel IV punkt 1 B i avtalet om ekonomiska angelägenheter som ingicks mellan spanska staten och Heliga stolen den 3 januari 1979) av den 5 juni 2001 (BOE nr 144, av den 16 juni 2001, s. 21427) (nedan kallad förordningen av den 5 juni 2001) preciserade det spanska finansministeriet att byggskatten ”är en av de objektskatter som avses i artikel IV punkt 1 B i avtalet av den 3 januari 1979”. I punkt 2 i förordningen angavs att ”Heliga stolen, Episkopala konferensen, stiften, församlingarna och andra territoriella områden, de religiösa ordnarna och kongregationerna samt instituten för helgat liv och deras förvaltningsområden och byggnader har rätt till total och permanent befrielse från [byggskatten]”.

9 Såsom den hänskjutande domstolen har preciserat tillerkändes katolska kyrkan, genom denna förordning, en total skattebefrielse från byggskatten för de fastigheter som katolska kyrkan innehade, oavsett för vilken typ av verksamhet dessa fastigheter användes.

10 Orden EHA/2814/2009 por la que se modifica la Orden de 5 de junio de 2001, por la que se aclara la inclusión del Impuesto sobre Construcciones, Instalaciones y Obras en la letra B) del apartado 1 del artículo IV del Acuerdo entre el Estado Español y la Santa Sede sobre asuntos económicos, de 3 de enero de 1979 (förordning EHA/2814/2009 om ändring av förordningen av den 5 juni 2001 om förtydligande av införandet av skatten på byggnationer, anläggningar och arbeten i artikel IV punkt 1 B i avtalet om ekonomiska angelägenheter som ingicks mellan spanska staten och Heliga stolen den 3 januari 1979), av den 15 oktober 2009 (BOE nr 254, av den 21 oktober 2009, s. 88046), (nedan kallad förordningen av den 15 oktober 2009) ersatte innehållet i punkt 2 i förordningen av den 5 juni 2001 med följande text:

”Heliga stolen, Episkopala konferensen, stiften, församlingarna och andra territoriella områden, de religiösa ordnarna och kongregationerna samt instituten för helgat liv och deras förvaltningsområden och byggnader har rätt till total och permanent skattebefrielse från [byggskatten] för samtliga fastigheter som är undantagna från den territoriella tätortsskatten (nu fastighetsskatten).”

11 Denna ändring innebar, såsom framgår av de uppgifter som har lämnats av den hänskjutande domstolen, att katolska kyrkan skulle åtnjuta skattebefrielse från byggskatten endast för de fastigheter som var avsedda för uteslutande religiösa ändamål.

12 Den hänskjutande domstolen har preciserat att förordningen av den 15 oktober 2009 ogiltigförklarades genom en dom av den 9 december 2013 som meddelades av avdelningen för förvaltningsrättsliga mål vid Audiencia Nacional (Centrala specialdomstolen, Spanien) och att ogiltigförklaringen fastställdes genom en dom av den 19 november 2014 som meddelades av avdelningen för förvaltningsrättsliga mål vid Tribunal Supremo (Högsta domstolen, Spanien), bland annat med motiveringen att förordningen begränsade den skattebefrielse som föreskrivs i artikel IV punkt 1 B i avtalet av den 3 januari 1979.

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

13 Kongregationen finns upptagen i registret över religiösa organ hos det spanska justitieministeriet och omfattas av avtalet av den 3 januari 1979. Den är ägare till en samling byggnader i Getafe där skolan ”La Inmaculada”, som drivs av kongregationen, finns inrymd.

14 Den 4 mars 2011 ansökte kongregationen om bygglov för om- och utbyggnad av den byggnad där skolans aula var belägen. Aulan var avsedd att användas för sammanträden, undervisning och föreläsningar, och syftet var att förse den med 450 sittplatser. Bygglovet beviljades den 28 april 2011. Kongregationen erlade 23 730,41 euro i byggskatt.

15 Därefter begärde kongregationen återbetalning av nämnda belopp och gjorde gällande att kongregationen var befriad från att betala denna skatt enligt förordningen av den 5 juni 2001, som ger verkan åt artikel IV.1 B i avtalet av den 3 januari 1979.

16 Den 6 november 2013 avslogs begäran av kommunens Órgano de Gestión Tributaria (skattekontoret) som ansåg att undantaget inte var tillämpligt eftersom det hade åberopats för en av katolska kyrkans verksamheter som saknade religiöst ändamål.

17 Efter att beslutet hade vidhållits vid omprövning överklagades det av kongregationen till den hänskjutande domstolen. Kongregationen gjorde gällande att det hade skett en felaktig betalning av byggskatt, eftersom artikel IV punkt 1 B i avtalet av den 3 januari 1979 skulle tolkas som en skattebefrielse för kongregationen från nämnda skatt oavsett hur den fastighet som utgjorde beskattningsunderlaget var avsedd att användas.

18 Kommunen genmälde att enligt förordningen av den 15 oktober 2009 gäller befrielsen från byggskatten endast för de fastigheter som är undantagna från fastighetsskatt på grund av att de är avsedda för katolska kyrkans religiösa ändamål och att om någon sådan begränsning inte fanns skulle undantaget kunna visa sig vara oförenligt med unionsrättens bestämmelser om statligt stöd, med hänsyn till omfattningen av den ekonomiska verksamhet som katolska kyrkan bedriver (drift av skolor, sjukhus och så vidare).

19 Den hänskjutande domstolen har påpekat att frågan om huruvida katolska kyrkans befrielse från byggskatten är förenlig med unionsrätten aldrig har prövats i spansk domstol, men att den däremot har ställts till Europeiska kommissionen. Dock har kommissionen ännu inte intagit någon definitiv ståndpunkt i frågan. Den hänskjutande domstolen anser att skattebefrielsen inte, till skillnad från vad nämnda institution påstås ha funnit, begränsad till anläggningar, byggnationer och verk som tillhör katolska kyrkan och som används för ändamål som är uteslutande religiösa.

20 Med hänvisning även till punkterna 19–23 i domen av den 9 oktober 2014, Ministerio de Defensa och Navantia (C-522/13, EU:C:2014:2262), har den hänskjutande domstolen ställt sig frågan huruvida den skattebefrielse från byggskatten som katolska kyrkan åtnjuter – även när den berörda fastigheten är avsedd att användas i katolska kyrkans ekonomiska verksamhet – skulle kunna utgöra statligt stöd i den mening som avses i artikel 107.1 FEUF.

21 Mot denna bakgrund har Juzgado de lo Contencioso-Administrativo n.º 4 de Madrid (förvaltningsdomstol på provinsnivå nr 4 i Madrid) beslutat att vilandeförklara målet och ställa följande fråga till domstolen:

”Strider katolska kyrkans befrielse från skatten på byggnationer, anläggningar och arbeten mot artikel 107.1 FEUF, när sådana åtgärder utförs på fastigheter som är avsedda för ekonomisk verksamhet som inte har ett uteslutande religiöst syfte?”

Prövning av tolkningsfrågan

Huruvida tolkningsfrågan kan tas upp till prövning

22 Den spanska regeringen har bestritt att begäran om förhandsavgörande kan tas upp till sakprövning. Regeringen anser för det första att tolkningsfrågan är hypotetisk eftersom syftet med att ställa denna fråga – som inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det nationella målet – är att erhålla ett allmänt rådgivande yttrande om hur katolska kyrkans skattebefrielse från byggskatten förhåller sig till reglerna om statligt stöd.

23 För det andra finner regeringen att begäran om förhandsavgörande uppvisar allvarliga brister i den beskrivning av de faktiska eller rättsliga omständigheterna som behövs för att EU-domstolen ska kunna ge ett användbart svar på den fråga som ställts till den. Beslutet om hänskjutande innehåller ingen beskrivning av den verksamhet som kongregationen bedriver, och mer exakt av den verksamhet som bedrivs i den fastighet som berörs av den skattebefrielse som det nationella målet handlar om. Det saknas även en beskrivning av hur verksamheten är uppbyggd och organiserad rent ekonomiskt. Dessutom har den hänskjutande domstolen inte angett de närmare skälen till varför den ansåg det vara nödvändigt att hänskjuta tolkningsfrågan.

24 EU-domstolen erinrar om att det följer av dess fasta praxis att det, inom ramen för det samarbete mellan nationella domstolar och EU-domstolen som införts genom artikel 267 FEUF, uteslutande ankommer på den nationella domstolen, vid vilken målet anhängiggjorts och vilken har ansvaret för det rättsliga avgörandet, att mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i målet bedöma såväl om ett förhandsavgörande är nödvändigt för att döma i saken som relevansen av de frågor som ställs till EU-domstolen. EU-domstolen är följaktligen i princip skyldig att meddela ett förhandsavgörande när de frågor som ställts avser tolkningen av unionsrätten (dom av den 21 december 2016, Vervloet m.fl., C-76/15, EU:C:2016:975, punkt 56 och där angiven rättspraxis).

25 Frågor om tolkningen av unionsrätten presumeras således vara relevanta. En tolkningsfråga från en nationell domstol kan bara avvisas då det är uppenbart att den begärda tolkningen av unionsrätten inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det nationella målet, då frågorna är hypotetiska eller EU-domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den (dom av den 21 december 2016, Vervloet m.fl., C-76/15, EU:C:2016:975, punkt 57).

26 Det ska på den sista punkten erinras om att det krävs att den nationella domstolen klargör den faktiska och rättsliga bakgrunden till de frågor som ställs, eller att den åtminstone förklarar de faktiska omständigheter som ligger till grund för dessa frågor, eftersom det är nödvändigt att komma fram till

en tolkning av unionsrätten som är användbar för den nationella domstolen. Detta krav är av särskild betydelse på konkurrensområdet, som kännetecknas av komplicerade faktiska och rättsliga förhållanden (dom av den 21 november 2013, Deutsche Lufthansa, C-284/12, EU:C:2013:755, punkt 20).

27 Enligt domstolens praxis är det även viktigt att den nationella domstolen anger de närmare skälen till att den anser det vara oklart hur unionsrätten ska tolkas och till att den anser det vara nödvändigt att ställa tolkningsfrågor till domstolen (dom av den 21 november 2013, Deutsche Lufthansa, C-284/12, EU:C:2013:755, punkt 21).

28 I det aktuella fallet framgår det av beslutet om hänskjutande att den nationella domstolen bland annat har att pröva frågan huruvida artikel 107 FEUF utgör hinder för att kongregationen, med tillämpning av förordningen av den 5 juni 2001, som ger verkan åt artikel IV punkt 1 B i avtalet av den 3 januari 1979, åtnjuter den skattebefrielse som det nationella målet handlar om.

29 Det framgår av beslutet att den hänskjutande domstolen anser att den för att kunna avgöra målet måste pröva huruvida en sådan skattebefrielse är förenlig med artikel 107 FEUF, och det framgår tydligt av beslutet att den hänskjutande domstolen finner att det råder osäkerhet på den punkten.

30 Det kan under dessa förhållanden inte anses vara uppenbart att den tolkning av unionsrätten som den hänskjutande domstolen har begärt rör ett hypotetiskt problem eller saknar samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det nationella målet.

31 Vidare konstaterar EU-domstolen, vilket även generaladvokaten påpekade i punkt 25 i förslaget till avgörande, att beslutet om hänskjutande innehåller en redogörelse för de relevanta bestämmelserna i avtalet av den 3 januari 1979 och i spansk skatterätt, samt för därtill hänförlig förvaltningspraxis och nationell rättspraxis, liksom att den spanska regeringen för övrigt inte har pekat på någon uppgift som skulle gagna förståelsen av målet och som den hänskjutande domstolen skulle ha underlåtit att nämna.

32 Vad gäller beskrivningen av bakgrunden i målet finner domstolen att beslutet om hänskjutande innehåller tillräckligt med uppgifter för förståelsen av såväl tolkningsfrågan som dess räckvidd.

33 Således ska beslutet om hänskjutande anses innehålla de uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som behövs för att EU-domstolen ska kunna ge ett användbart svar till den hänskjutande domstolen. Beslutet har för övrigt gjort det möjligt för de berörda som avses i artikel 23 andra stycket i stadgan för Europeiska unionens domstol att inkomma med yttranden i enlighet med den bestämmelse.

34 Av detta följer att begäran om förhandsavgörande kan tas upp till sakprövning.

Prövning i sak

35 Den hänskjutande domstol har ställt sin fråga för att få klarhet i huruvida en skattebefrielse såsom den i det nationella målet, som en kongregation tillhörande katolska kyrkan åtnjuter för arbete som utförs i en fastighet som är avsedd för en verksamhet som inte har ett uteslutande religiöst syfte, kan omfattas av förbudet i artikel 107.1 FEUF.

36 Det framgår av domstolens fasta praxis att enligt det förfarande för samarbete mellan nationella domstolar och EU-domstolen som införts genom artikel 267 FEUF ankommer det på EU-domstolen att ge den nationella domstolen ett användbart svar, som gör det möjligt för den domstolen att avgöra det mål som den ska pröva. I detta syfte kan EU-domstolen behöva omformulera de frågor som hänskjutits. Den omständigheten att en nationell domstol formellt sett har formulerat sin tolkningsfråga med hänvisning till vissa bestämmelser i unionsrätten, utgör inte hinder för att EU-domstolen tillhandahåller den domstolen alla uppgifter om unionsrättens tolkning som kan vara

användbara vid avgörandet av det nationella målet, oberoende av om det har hänvisats därtill i frågorna eller inte. Det ankommer på EU-domstolen att utifrån samtliga uppgifter som den nationella domstolen har lämnat, och i synnerhet utifrån skälen i beslutet om hänskjutande, avgöra vilka delar av unionsrätten som behöver tolkas med hänsyn till saken i målet (dom av den 15 oktober 2015, Biovet, C-306/14, EU:C:2015:689, punkt 17 och där angiven rättspraxis).

37 I syfte att kunna förse den hänskjutande domstolen med sådana användbara uppgifter om tolkningen finner domstolen att det, särskilt med hänsyn till yttrandena från Konungariket Spanien och kommissionen, finns anledning att besvara tolkningsfrågan med beaktande inte bara av artikel 107.1 FEUF, utan även av artikel 108.1 och 108.3 FEUF.

Begreppet ”statligt” stöd enligt artikel 107.1 FEUF

38 Enligt domstolens fasta praxis måste samtliga villkor i artikel 107.1 FEUF vara uppfyllda för att en åtgärd ska anses utgöra statligt stöd. För det första måste det röra sig om en statlig åtgärd eller en åtgärd som vidtas med hjälp av statliga medel. För det andra måste denna åtgärd kunna påverka handeln mellan medlemsstaterna. För det tredje ska åtgärden ge mottagaren en selektiv fördel. För det fjärde ska åtgärden snedvrida eller hota att snedvrida konkurrensen (dom av den 21 december 2016, kommissionen/Hansestadt Lübeck, C-524/14 P, EU:C:2016:971, punkt 40, och dom av den 21 december 2016, kommissionen/World Duty Free Group SA m.fl., C-20/15 P och C-21/15 P, EU:C:2016:981, punkt 53).

39 Dessutom avser unionens konkurrensrätt, och framför allt förbudet i artikel 107.1 FEUF, verksamhet som bedrivs av företag (se, för ett liknande resonemang, dom av den 23 mars 2006, Enirisorse, C-237/04, EU:C:2006:197, punkterna 27 och 28, och dom av den 5 mars 2015, kommissionen m.fl./Versalis m.fl., C-93/13 P och C-123/13 P, EU:C:2015:150, punkt 88).

40 Av detta följer att domstolen i det aktuella målet ska pröva för det första om kongregationen kan kvalificeras som ”företag” i den mening som avses i artikel 107.1 FEUF, för det andra om skattebefrielsen i det nationella målet syftar till att ge kongregationen en selektiv ekonomisk fördel, för det tredje om åtgärden har vidtagits av spanska staten eller med hjälp av den medlemsstatens statliga medel, och slutligen, för det fjärde, om skattebefrielsen kan påverka handeln mellan medlemsstaterna och snedvrida eller hota att snedvrida konkurrensen på den inre marknaden.

Begreppen ”företag” och ”ekonomisk verksamhet”

41 Det framgår av domstolens fasta praxis att begreppet företag, inom unionens konkurrensrätt, omfattar varje enhet som bedriver ekonomisk verksamhet, oavsett enhetens rättsliga form och oavsett hur den finansieras (dom av den 10 januari 2006, Cassa di Risparmio di Firenze m.fl., C-222/04, EU:C:2006:8, punkt 107).

42 Av detta följer att frågan om huruvida den enhet som bedriver den aktuella verksamheten ska betecknas som ”företag” inte påverkas av om enheten är offentlig eller privat.

43 Så länge verksamheten i fråga kan kvalificeras som ”ekonomisk” utgör den omständigheten att den utövas av ett religiöst samfund inget hinder för tillämpningen av fördragets regler, varibland reglerna på konkurrensområdet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 5 oktober 1988, Steymann, 196/87, EU:C:1988:475, punkterna 9 och 14).

44 För att avgöra om verksamheten i fråga bedrivs av ett ”företag” i den mening som avses i unionens konkurrensrätt, måste man undersöka vilken typ av verksamhet det är fråga om. En separat bedömning av huruvida det rör sig om ”ekonomisk verksamhet” måste göras för var och en av de

olika verksamheter som bedrivs av en och samma enhet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 24 oktober 2002, Aéroports de Paris/kommissionen, C-82/01 P, EU:C:2002:617, punkt 75, och dom av den 1 juli 2008, MOTOE, C-49/07, EU:C:2008:376, punkt 25).

45 All verksamhet som består i att erbjuda varor eller tjänster på en viss marknad utgör ekonomisk verksamhet (dom av den 10 januari 2006, Cassa di Risparmio di Firenze m.fl., C-222/04, EU:C:2006:8, punkt 108).

46 Den omständigheten att tillhandahållandet av varor eller tjänster sker utan vinstsyfte, utgör inte hinder för att den enhet som utför dessa transaktioner på marknaden ska betraktas som ett företag, då tillhandahållandet sker i konkurrens med andra aktörer vars verksamhet bedrivs i vinstsyfte (dom av den 1 juli 2008, MOTOE, C-49/07, EU:C:2008:376, punkt 27).

47 Prestationer som normalt utförs mot ersättning utgör tjänster som kan bli kvalificerade som ”ekonomisk verksamhet”. Det viktigaste kännetecknet för en ersättning är att den utgör den ekonomiska motprestationen för tjänsten i fråga (se, analogt, dom av den 11 september 2007, Schwarz och Gootjes-Schwarz, C-76/05, EU:C:2007:492, punkterna 37 et 38 och där angiven rättspraxis).

48 Undervisning som ges av skolor som till största delen finansieras med privata medel som inte kommer från tjänsteleverantören själv, ska under dessa omständigheter anses utgöra tjänster, eftersom syftet med dessa skolor nämligen är att erbjuda en tjänst mot ersättning (se, analogt, dom av den 11 september 2007, Schwarz och Gootjes-Schwarz, C-76/05, EU:C:2007:492, punkt 40, och dom av den 11 september 2007, kommissionen/Tyskland, C-318/05, EU:C:2007:495, punkt 69).

49 Det krävs inte att det är eleverna eller deras föräldrar som huvudsakligen står för denna privata finansiering. Kvalificeringen som ”ekonomisk verksamhet” är nämligen inte beroende av att tjänsten betalas av de som drar nytta av den (se, analogt, dom av den 11 september 2007, Schwarz och Gootjes-Schwarz, C-76/05, EU:C:2007:492, punkt 41, och dom av den 11 september 2007, kommissionen/Tyskland, C-318/05, EU:C:2007:495, punkt 70).

50 Samma sak gäller däremot inte beträffande undervisning som ges av vissa utbildningsorgan som ingår som en del av ett offentligt utbildningssystem, och som helt eller till största delen finansieras med offentliga medel. Genom att upprätta och upprätthålla ett sådant offentligt utbildningssystem, som i regel finansieras med offentliga budgetmedel och inte av eleverna eller deras föräldrar, avser staten nämligen inte att bedriva en verksamhet mot ersättning utan endast att uppfylla sina sociala, kulturella och utbildningspolitiska uppgifter gentemot medborgarna (se, analogt, dom av den 11 september 2007, Schwarz och Gootjes-Schwarz, C-76/05, EU:C:2007:492, punkt 39, och dom av den 11 september 2007, kommissionen/Tyskland, C-318/05, EU:C:2007:495, punkt 68).

51 I detta sammanhang är det inte uteslutet att ett och samma utbildningsorgan kan bedriva både ekonomisk och icke-ekonomisk verksamhet, förutsatt att de olika finansieringarna bokförs separat så att det inte föreligger någon risk för korssubventionering av organets ekonomiska verksamhet via de offentliga medel som det uppbär för sin icke-ekonomiska verksamhet.

52 Det framgår av utredningen i målet att kongregationen bedriver tre typer av verksamhet på skolan La Inmaculada, nämligen verksamhet som är uteslutande religiös, undervisning som subventioneras av spanska staten samt fri undervisning som inte erhåller något ekonomiskt stöd från den berörda medlemsstaten. Enheten tillhandahåller också vissa tilläggstjänster för sina elever, såsom skolbespisning och transport.

53 Eftersom skattebefrielsen i det nationella målet avser om- och utbyggnaden av aulan på skolan La Inmaculada och då kongregationen under förhandlingen vid domstolen anförde att aulan endast används för den undervisning som skolan erbjuder, har skattebefrielsen dock ingen koppling vare sig till den verksamhet som är uteslutande religiös eller till de tilläggstjänster som nämns i föregående punkt.

54 I detta sammanhang, vad gäller tillämpligheten av förbudet i artikel 107.1 FEUF på nämnda skattebefrielse, ankommer det på den hänskjutande domstolen att, mot bakgrund av upplysningarna ovan i punkterna 41–51, avgöra huruvida vissa delar av den pedagogiska verksamhet som bedrivs av kongregationen är av ekonomisk karaktär och i så fall vilka.

55 Det framgår – mot bakgrund av de samstämmiga uppgifter som lämnats under förhandlingen vid domstolen av kongregationen, kommunen och den spanska regeringen – att den undervisningsverksamhet som subventioneras av spanska staten ingår i denna medlemsstats offentliga system för grundskole- och gymnasieutbildning. Det framgår också att undervisningen på skolan La Inmaculada bedrivs med stöd av och i enlighet med villkoren i ett avtal som ingåtts mellan kongregationen och den autonoma regionen Madrid, och att den finansieras helt och hållet med offentliga budgetmedel.

56 Om dessa uppgifter visar sig stämma, vilket det ankommer på den hänskjutande domstolen att pröva, kan den av kongregationen bedrivna undervisningsverksamhet som subventioneras av spanska staten inte kvalificeras som ”ekonomisk” i enlighet med den praxis från domstolen som åsyftas ovan i artiklarna 41–50.

57 Däremot förefaller det – mot bakgrund av de uppgifter som lämnats under förhandlingen vid domstolen av kongregationen, kommunen och den spanska regeringen – vara så, att den undervisningsverksamhet som inte subventioneras av spanska staten och som bedrivs av kongregationen på förskolenivå, utanför skoltid och efter skolpliktens upphörande, uppfyller samtliga av kriterierna ovan i punkterna 44–49 för att kvalificeras som ”ekonomisk verksamhet”. Det ankommer dock på den hänskjutande domstolen att bedöma om så är fallet.

58 Denna verksamhet finansieras nämligen inte av spanska staten. Tvärtom rör det sig om verksamhet som organiseras av kongregationen själv och som i huvudsak finansieras genom privata ekonomiska bidrag som lämnas, framför allt av eleverna och deras föräldrar, för att täcka skolans kostnader.

59 Om den hänskjutande domstolen, efter att ha gjort sin bedömning, kommer fram till att den del av den av kongregationen bedrivna undervisningsverksamheten som inte subventioneras av spanska staten utgör ”ekonomisk verksamhet”, måste den också pröva huruvida La Inmaculadas aula är ägnad att användas uteslutande för den ena eller den andra delen av undervisningsverksamheten eller om den är avsedd för flera, olika delar av verksamheten.

60 Om aulan endast är avsedd att användas för den del av undervisningsverksamheten som subventioneras av spanska staten och som uppfyller samtliga kriterier ovan i punkt 50, kan den skattebefrielse som är i fråga i det nationella målet nämligen inte omfattas av förbudet i artikel 107.1 FEUF.

61 Om aulan däremot är avsedd att användas endast för den del av undervisningsverksamheten som bedrivs av kongregationen utan någon subvention från spanska staten och som uppfyller samtliga kriterier ovan i punkterna 44–49, är det möjligt att den skattebefrielse som är i fråga i det nationella målet omfattas av förbudet.

62 För det fall aulan är föremål för blandad användning är det möjligt att den skattebefrielse som är i fråga i det nationella målet omfattas av nämnda förbud i den utsträckning aulan används för verksamhet som uppfyller de kriterier som anges ovan i punkterna 44–49 och 51.

63 Det framgår av det ovan anförda att den skattebefrielse som är i fråga i det nationella målet endast kan omfattas av förbudet i artikel 107.1 FEUF om, för det första, åtminstone en del av den undervisningsverksamhet som bedrivs av kongregationen i skolan La Inmaculada ska kvalificeras som ”ekonomisk verksamhet” i den mening som avses i den rättspraxis som nämns ovan i punkterna 44–49, och, för det andra, skolans aula, åtminstone delvis, används för sådan ekonomisk verksamhet.

64 Det är således endast om den hänskjutande domstolen finner att en bedömning av de faktiska omständigheterna i målet visar att den aktuella aulan används för sådan av kongregationen bedriven verksamhet som ska kvalificeras som ”ekonomisk”, som det blir aktuellt att därefter pröva huruvida de fyra villkor som anges ovan i punkt 38 är uppfyllda i en sådan situation som den i det nationella målet.

Begreppet ”selektiv ekonomisk fördel”

65 Vad gäller frågan huruvida skattebefrielsen i det nationella målet ska anses innebära en fördel för mottagaren erinrar domstolen om att det följer av dess fasta praxis att åtgärder som, oavsett form, direkt eller indirekt kan gynna företag, liksom åtgärder som kan anses ge det mottagande företaget ekonomiska fördelar som det inte skulle ha erhållit enligt normala marknadsmässiga villkor, anses utgöra statligt stöd (dom av den 9 oktober 2014, Ministerio de Defensa och Navantia, C-522/13, EU:C:2014:2262, punkt 21).

66 Såsom stöd betraktas således bland annat åtgärder i olika former som minskar de kostnader som normalt belastar företagens budget och som därigenom, utan att det är fråga om subventioner i strikt bemärkelse, har samma karaktär och får samma effekter som dessa (dom av den 19 mars 2013, Bouygues och Bouygues Télécom/kommissionen m.fl. och kommissionen/Frankrike m.fl., C-399/10 P och C-401/10 P, EU:C:2013:175, punkt 101).

67 I det aktuella fallet framgår det av beslutet om hänskjutande, för det första, att det följer av artiklarna 100.1 och 101.1 i den konsoliderade versionen av lagen om kommunernas ekonomiska förvaltning, att alla företag som låter utföra sådana arbeten som det i målet aktuella är skattskyldiga för byggskatt och att kongregationen har betalat den byggskatt som den var skyldig. För det andra framgår det att den skattebefrielse som det nationella målet handlar om skulle leda till att den skatt som kongregationen redan erlagt återbetalades.

68 Under dessa omständigheter kan det konstateras att byggskatten är en skatt som normalt sett ska betalas av samtliga skattebetalare som utför sådant bygg- eller renoveringsarbete som byggskatten tar sikte på, och att skattebefrielsen i det nationella målet skulle medföra en sänkning av de kostnader som belastar kongregationens budget. Det framgår således att en sådan skattebefrielse skulle ge kongregationen en ekonomisk fördel.

69 Dessutom följer det av förordningen av den 5 juni 2001 att Heliga stolen, Episkopala konferensen, stiften, församlingarna och andra territoriella områden, de religiösa ordnarna och kongregationerna samt instituten för helgat liv och deras förvaltningsområden och byggnader har rätt till en total och permanent skattebefrielse från byggskatten.

70 Således utgör nämnda förordning inte en allmän åtgärd som är tillämplig utan åtskillnad på samtliga ekonomiska aktörer, utan en åtgärd som a priori är att betrakta som selektiv.

71 Dock följer det av domstolens fasta praxis att begreppet statligt stöd inte avser sådana statliga åtgärder som innebär att företag behandlas olika, och som således a priori är selektiva, när denna skillnad följer av beskaffenheten av eller strukturen hos det systemet i vilket åtgärderna ingår. Det ankommer på den berörda medlemsstaten att visa att så är fallet (dom av den 9 oktober 2014, Ministerio de Defensa och Navantia, C-522/13, EU:C:2014:2262, punkt 42).

72 I det aktuella fallet innehåller handlingarna i målet vid domstolen dock inga uppgifter som visar att skattebefrielsen enligt förordningen av den 5 juni 2001 är en direkt följd av de grundläggande eller styrande principerna i Konungariket Spaniens skattesystem eller att den är nödvändig för att få detta system att fungera och att vara effektivt.

73 Mot bakgrund av det ovan anförda finner domstolen att kravet på att det ska föreligga en selektiv ekonomisk fördel kan vara uppfyllt i förevarande fall.

Begreppet ”stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel”

74 För att förmåner ska kunna kvalificeras som stöd i den mening som avses i artikel 107.1 FEUF krävs för det första att de tilldelas direkt eller indirekt med hjälp av statliga medel och för det andra att de kan tillskrivas staten (dom av den 19 december 2013, Association Vent De Colère m.fl., C-262/12, EU:C:2013:851, punkt 16).

75 Vad gäller för det första kravet på att åtgärden ska kunna tillskrivas staten, räcker det att konstatera att skattebefrielsen följer direkt av förordningen av den 5 juni 2001, vilken antogs av spanska statens finansministerium, och att den har sitt ursprung i avtalet av den 3 januari 1979, vilket ingicks och genomfördes av nämnda medlemsstat.

76 Vad för det andra beträffar kravet på att fördelen ska tilldelas direkt eller indirekt med hjälp av statliga medel kan det konstateras att den aktuella skattebefrielsen – som leder till att en kostnad som normalt sett skulle belasta kongregationens budget undanröjs – åtföljs av en minskning i motsvarande storlek av kommunens intäkter.

77 Under dessa omständigheter får kravet på att det ska röra sig om en statlig åtgärd med hjälp av statliga medel anses vara uppfyllt.

Begreppen stöd som ”påverkar handeln mellan medlemsstaterna” och som ”snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen”

78 När det gäller kraven avseende den ekonomiska fördelens inverkan på handeln mellan medlemsstaterna och den konkurrenssnedvridning som den kan medföra, erinrar domstolen om att det för att kvalificera en nationell åtgärd som statligt stöd inte är nödvändigt att styrka att stödet faktiskt påverkar handeln mellan medlemsstaterna och att konkurrensen faktiskt snedvrids, utan endast att undersöka huruvida det kan påverka handeln och snedvrida konkurrensen (dom av den 21 december 2016, Vervloet m.fl., C-76/15, EU:C:2016:975, punkt 102).

79 Närmare bestämt förhåller det sig så, att om ett statligt stöd förstärker vissa företags ställning i förhållande till andra konkurrerande företag i handeln mellan medlemsstaterna ska denna handel anses påverkas av detta stöd. Det är i detta avseende inte nödvändigt att de stödmottagande företagen själva deltar i handeln mellan medlemsstaterna. När en medlemsstat beviljar ett stöd till företag, är det nämligen möjligt att deras verksamhet inom landet kan upprätthållas eller öka på grund av detta, med den följden att möjligheterna för företag från andra medlemsstater att träda in på denna medlemsstats marknad minskar (dom av den 21 december 2016, Vervloet m.fl., C-76/15, EU:C:2016:975, punkt 104).

80 Med avseende på villkoret avseende en snedvridning av konkurrensen, understryker domstolen att stöd som syftar till att befria ett företag från kostnader som detta normalt borde ha burit inom ramen för den löpande driften eller dess normala verksamhet, i princip snedvrider konkurrensvillkoren (dom av den 26 oktober 2016, Orange/kommissionen, C-211/15 P, EU:C:2016:798, punkt 66).

81 I målet vid den nationella domstolen är det möjligt att den skattebefrielse från byggskatten som kongregationen skulle kunna ha rätt till får till effekt att dess undervisningstjänster blir mer attraktiva än de tjänster som tillhandahålls av andra utbildningsorgan som också deltar aktivt på samma marknad.

82 Det ska här emellertid påpekas att enligt artikel 2 i kommissionens förordning (EG) nr 1998/2006 av den 15 december 2006 om tillämpningen av artiklarna [107 och 108 FEUF] på stöd av mindre betydelse (EUT L 379, 2006, s. 5), och mot bakgrund av skäl 8 i den förordningen, ska stöd som inte överstiger ett tak på 200 000 euro under en period på tre år inte anses påverka handeln mellan medlemsstaterna och inte anses snedvrida eller hota att snedvrida konkurrensen, vilket betyder att sådana åtgärder inte omfattas av begreppet statligt stöd (dom av den 8 maj 2013, Libert m.fl., C-197/11 och C-203/11, EU:C:2013:288, punkt 81).

83 Det ankommer på den hänskjutande domstolen att pröva huruvida denna gräns är uppnådd, och därvid ta hänsyn till att man vid den beräkning som ska göras endast får beakta de förmåner som kongregationen har åtnjutit för sin eventuella ekonomiska verksamhet, och att icke-ekonomisk verksamhet, i enlighet med upplysningarna ovan i punkterna 41–63, inte får beaktas vid beräkningen.

84 Det ankommer således på den hänskjutande domstolen att, mot bakgrund av de tolkningsdata som anges ovan och utifrån samtliga relevanta omständigheter i målet, bedöma om handeln mellan medlemsstaterna kan påverkas av skattebefrielsen i det nationella målet och om förordning nr 1998/2006 är tillämplig i förevarande fall.

85 Om domstolen hyser tvivel eller möter svårigheter när det gäller fastställandet av storleken på det stödbelopp som kongregationen har kunnat åtnjuta för sin eventuella ekonomiska verksamhet, kan den – förutom att be andra organ i den berörda medlemsstaten om samarbete – söka kommissionens hjälp med stöd av principen om lojalt samarbete. Detta framgår närmare bestämt av punkterna 77–96 i kommissionens tillkännagivande om nationella domstolars tillämpning av reglerna om statligt stöd (EUT C 85, 2009, s. 1) (se, för ett liknande resonemang, dom av den 13 februari 2014, Mediaset, C-69/13, EU:C:2014:71, punkt 30).

Begreppen ”befintligt stöd” och ”nytt stöd” i den mening som avses i artikel 108.1 FEUF respektive artikel 108.3 FEUF

86 Den spanska regeringen har i sina yttranden vid domstolen gjort gällande att eftersom avtalet av den 3 januari 1979 ingicks innan Konungariket Spanien anslöt sig till Europeiska unionen och då den aktuella skattebefrielsen är grundad på det avtalet, utgör skattebefrielsen under alla omständigheter ett befintligt stöd. EU-domstolen erinrar om att enligt det system för kontroll av statligt stöd som infördes genom artiklarna 107 FEUF och 108 FEUF skiljer sig förfarandet åt beroende på om det rör sig om befintligt eller nytt stöd. Medan befintliga stöd, i enlighet med artikel 108.1 FEUF, lagligen kan genomföras så länge kommissionen inte har förklarat dem oförenliga med den inre marknaden, föreskrivs i artikel 108.3 FEUF att planer på att vidta nya eller ändra befintliga stödåtgärder ska anmälas till kommissionen i god tid och inte kan genomföras förrän förfarandet har lett till ett slutligt beslut (dom av den 26 oktober 2016, DEI/kommissionen, C-590/14 P, EU:C:2016:797, punkt 45).

87 Utan att det påverkar tillämpningen av den berörda medlemsstatens anslutningsakt ska ”befintligt stöd” anses avse allt stöd som fanns innan fördraget trädde i kraft i denna medlemsstat, det vill säga stödordningar och individuella stöd som genomfördes före, och som fortfarande är tillämpliga efter, fördragets ikraftträdande (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 juli 2013, P, C-6/12, EU:C:2013:525, punkt 42).

88 I det aktuella fallet är det förvisso riktigt att artikel IV punkt 1 B i avtalet av den 3 januari 1979, som inför en allmän skattebefrielse från objektskatt för katolska kyrkan i Spanien, tillkom före Konungariket Spaniens anslutning till unionen. Det kan emellertid konstateras att byggskatten infördes i den spanska rättsordningen först efter anslutningen och att den skattebefrielse som är i fråga i det nationella målet är ett resultat av förordningen av den 5 juni 2001.

89 Om den hänskjutande domstolen finner att det föreligger ett statligt stöd till förmån för kongregationen kan det, under dessa omständigheter, endast vara fråga om ett nytt stöd i den mening som avses i artikel 108.3 FEUF.

90 Med hänsyn till det ovan anförda ska tolkningsfrågan besvaras enligt följande. En skattebefrielse, såsom den i det nationella målet, som en kongregation tillhörande katolska kyrkan åtnjuter för arbeten som utförs på en fastighet som är avsedd för verksamhet som inte har ett uteslutande religiöst syfte, kan omfattas av förbudet i artikel 107.1 FEUF, om, och i den utsträckning, denna verksamhet utgör ekonomisk verksamhet, vilket det ankommer på den hänskjutande domstolen att bedöma.

Rättegångskostnader

91 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (stora avdelningen) följande:

En skattebefrielse, såsom den i det nationella målet, som en kongregation tillhörande katolska kyrkan åtnjuter för arbeten som utförs på en fastighet som är avsedd för verksamhet som inte har ett uteslutande religiöst syfte, kan omfattas av förbudet i artikel 107.1 FEUF, om, och i den utsträckning, denna verksamhet utgör ekonomisk verksamhet, vilket det ankommer på den hänskjutande domstolen att bedöma.

Underskrifter